

Zaključne ugotovitve 31. Sedlarjevega srečanja urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, z naslovom »Kako do boljše podobe slovenskih naselij in krajine – načrtovanje in ukrepi«

Srečanje je potekalo preko spleta v živo, 2. oktobra 2020 na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani.

Za 31. Sedlarjevo srečanje je prispelo precej kakovostnih referatov, vendar je letos srečanje potekalo drugače kot doslej. Zaradi ukrepov v zvezi s koronavirusom in pogojev Nacionalnega inštituta za javno zdravje za javne prireditve je bilo srečanje najprej prestavljeno na jesenski termin, nato pa organizirano preko spleta v živo. Zaradi omejitve števila prisotnih so predavanja potekala v štirih skupinah: uvodni nagovori in 3 vsebinski sklopi. Skupine je predstavljal le en predavatelj.

Poleg petih uvodnih in pozdravnih nagovorov je bilo predstavljenih 18 prispevkov 46 avtorjev. Na srečanju so bili v prostorih FGG prisotni uvodničarji in predavatelji (skupaj 23) ter organizatorji s strani DUPPS in gostiteljice FGG. Po spletu v živo (on line) je bilo prisotnih okrog 80 urbanistov in prostorskih planerjev iz vse Slovenije, z občin, ministrstev, podjetij, fakultet, inštitutov idr. Skupaj nas je bilo tako preko sto, kar je podobno kot v zadnjih letih, vendar nas glede na letošnje razmere to še posebej veseli.

V uvodu so nas pozdravili predsednica DUPPS dr. Mojca Šašek Divjak, Georgi Bangiev, generalni direktor Direktorata za prostor, graditev in stanovanje MOP, dr. Jelka Pirkovič, v. d. generalne direktorice Direktorata za kulturno dediščino, MK, prof. Janez Koželj, podžupan Mestne občine Ljubljana in dr. Igor Bizjak, direktor Urbanističnega inštituta RS. Poleg njih in drugih odličnih predavateljev so tematiko predstavili tudi priznani profesorji z zanimivimi predstavitvami: prof. dr. Kaliopa Dimitrovska, zasl. prof. Peter Gabrijelčič in prof. dr. Andrej Pogačnik.

V posameznih sklopih srečanja – v nagovorih, v treh sklopih predavanj ter v razpravah so bili predstavljeni premisleki, projekti, načrti in študije, ki lahko vplivajo na boljšo podobo slovenskih naselij in krajine, na načrtovanje in ukrepe. V času razprav so udeleženci komentirali prikazano ali podali druge poudarke v zvezi s problematiko podobe slovenskih naselij in krajine.

Ponovno se je pokazalo, da je ena od največjih kakovosti Sedlarjevih srečanj, da združujejo prostorske strokovnjake s celotne Slovenije, z različnih področij delovanja, ki predstavijo pripravljene načrte, študije in razmisleke ali sodelujejo v razpravi oziroma s prisotnostjo. Ta je bila letos za večino udeležencev spletna. Zato kljub uspešno speljanemu srečanju upamo, da je bil način spletnega druženja izjema. Fizično druženje kolegov je namreč še kako pomembno – izmenjevanju mnenj znotraj razprav so vedno doslej sledile diskusije in povezovanje v odmorih, med kosilom, na dvorišču ipd.

Ugotovitve in sklepi

- Tako uvodni nagovori kot prispevki so podali zanimiva izhodišča in predloge za rešitve, letos obeležene s specifičnimi razmerami pandemije in nejasno prihodnostjo v zvezi z njo. To so izzivi, na katere bo morala odgovoriti prostorska stroka, da bodo zagotovljena zdrava, lepa in humana mesta, varnost in zdravje ljudi ter zdravo in čisto okolje.
- Zelo pomembni za bivalno kakovost, varnost in zdravje so dostopnost do zelenih in javnih površin ter ustreznost mobilnosti. V zvezi s tem se je v letošnjih razmerah kot kakovost izkazala slovenska tradicionalna policentričnost in tudi razpršenost poselitve, čeprav v običajnih razmerah težimo k ravno nasprotnemu – k zgoščanju poselitve in racionalni rabi prostora. Javni potniški promet, ogrodje razvoja mestne poselitve, je letos pokazal na možna tveganja za zdravje.
- Čeprav prostorsko načrtovanje in tudi varstvo dediščine nista dominantna družbena sistema, so naše odgovornosti do majhnega slovenskega prostora vedno jasno izražene – v smislu varstva ustvarjene dediščine in narave ter na drugi strani razvoja v prostoru.
- Ugotavljamo, da vidni nered v slovenskem prostoru narašča: razpadajoči objekti, opuščene gradbene jame, nedovoljeni posegi (t. i. črne gradnje), odlagališča odpadkov, vsiljivi oglaševalski objekti, kričeče barve fasad, uničeno drevje itd. Inšpekcijske službe pa niso dovolj uspešne pri preprečevanju teh pojavov. Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2, 2017) sicer omogoča pripravo odlokov o urejanju podobe naselij in krajine, s katerim bodo občine »urejale urbani in siceršnji prostorski razvoj na praviloma že izgrajenih območjih naselij, s poudarkom na urejeni podobi ...« (120. člen, ZUreP-2). Ta člen omogoča občinam izvajanje odlokov o urejanju podobe naselij in krajine, vendar do danes ni še nobena sprejela takšnega odloka.
- Potencial odloka o urejanju podobe naselij in krajine zato še ni povsem jasen, niti ni v zakonu (ZUreP-2) dovolj dobre podlage zanj, da bi bil lahko res učinkovit. Strokovna mnenja so različna – od prepričanj, da bo ta odlok dodal v urejanje prostora manjkajočo komponento učinkovitih ukrepov ter tudi urbanistom dal smisel za njihova prizadevanja – do dvomov, ali ga sploh potrebujemo, medtem ko v urejanju prostora že imamo občinske prostorske načrte OPN-je, OPPN-je in druge predpise. Vendar pa ta odlok prinaša upanje, saj zdaj skoraj ni inšpekcijskih ukrepov v primerih neupoštevanja in kršenja predpisov v urejanju prostora.
- Predstavljeni so bili konkretni projekti in študije; glede opreme z odprtim javnim prostorom, pomena vizualnih analiz, krajinskih in urbanističnih zasnov, urejanja zelenih površin in degradiranih območij. Vse od Bohinja, Škofje Loke in Ljubljane do Bele krajine, od urejanja mestnih četrti, pozidanih z vilami do prizadevanj, kako omejiti prekomerno oglaševanje.
- Za prihodnost so ostala vprašanja, ki so obenem lahko napovedi: ali bo podoba mesta v prihodnosti že videno (dējà vu); ali bomo bolj razvijali trajnostne oblike bivanja, kot so mesta v obliki skupkov manjših jeder, v katerih so na peš oddaljenosti dostopne osnovne mestne funkcije in ali bo novo/staro bivanje bolj zeleno in s tem bolj zdravo in humano. Tako bivanje bodo omogočala stanovanja z več skupnimi površinami in zelenjem, z obveznimi vsaj balkoni in terasami, s skupnimi dvorišči in podobno, v okviru manjših sosedskih skupnosti.

• Ob vtisih s predavanj in razprav, ki so potekale preko sprotnih spletnih komentarjev in s sodelovanjem prisotnih predavateljev, smo govorili o manj birokratskem delovanju z več strokovne pristojnosti, o vzgoji oz. ozaveščanju o pomenu skladne podobe prostora, o sodelovanju in interdisciplinarnosti in o tem, da urejamo celoten prostor, tako javni kot zasebni, pri čemer upoštevamo omejitve iz naslova zasebne lastnine.

In nazadnje o tem, kako povečati učinke prostorsko načrtovalskega dela in predpisov za boljšo podobo slovenskih naselij in krajine. Žal je podoba slovenskega prostora že zelo prizadeta, zato je nujen dogovor, kako lahko skupaj učinkovito ukrepamo.

Zaključne ugotovitve je pripravila dr. Liljana Jankovič Grobelšek, dopolnil in potrdil pa izvršni odbor Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije, zanj dr. Mojca Šašek Divjak, predsednica.

Zaključne ugotovitve so bile poslane:

- gospodu ministru za okolje in prostor mag. Andreju Vizjaku,
- gospodu ministru za kulturo dr. Vasku Simonitiju,
- Skupnosti občin Slovenije,
- Združenju mestnih občin Slovenije, Združenju občin Slovenije,
- Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije,
- Društvu arhitektov Ljubljane,
- Društvu krajinskih arhitektov Slovenije,
- poslanskim skupinam,
- povabljenim in udeležencem Sedlarjevega srečanja
- ter medijem.

V Ljubljani, 16.10.2020

Dr. Mojca Šašek Divjak,
predsednica DUPPS

